

แบบรายงานการจัดการความรู้
มหาวิทยาลัยรังสิต

ชื่อประเด็นความรู้ “CAB ร่วมสืบสานประเพณีสู่ขวัญข้าวของชาวหนองสาหร่าย”

ความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์/ ประเด็นการจัดการความรู้

☐ การเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิต	☐ วิจัย / นวัตกรรม
☒ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม	☐ การบริหารจัดการที่เป็นเลิศ
☐ ภาพลักษณ์ / ชื่อเสียงขององค์กร	☐ ความเป็นนานาชาติ

ข้อมูลของผู้จัดทำโครงการ/ ผู้ให้ความรู้

ชื่อ-นามสกุล : อาจารย์กษิณีเดช อ่อนศรี

รหัสบุคลากร : 6290021 วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีอาหาร

1. Basic principle reported, Concept applications formulated – PLAN

หลักการและเหตุผล / ความสำคัญ / ประเด็นปัญหา *

สืบเนื่องมาจาก ท่านอธิการบดี มีดำริให้วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีอาหาร ดำเนินโครงการ “นวัตกรรมนาข้าว ชวนาอัจฉริยะ” เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการผลิตข้าวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานแบบครบวงจรให้กับกลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลหนองสาหร่าย ซึ่งโครงการดังกล่าวได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2557 มีการดำเนินการด้านต่างๆ ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม อาทิเช่น มีการเพิ่มของจำนวนเกษตรกรจากเดิม 22 ราย ในพื้นที่นา 227.5 ไร่ เป็น 43 ราย ในพื้นที่นา 522 ไร่ มีการนำนวัตกรรมเกษตรใหม่เข้ามาใช้ได้แก่ มีเกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวในระบบ GAP มาเป็นระบบอินทรีย์จำนวน 13 ราย มีการก่อสร้างโรงสีข้าว ขนาด 500 กิโลกรัมต่อชั่วโมง พร้อมเครื่องอบลดความชื้น มีการสีข้าวที่มีคุณภาพระดับพรีเมียมที่ยังคงผูกข้าวออกจำหน่ายในตรา “ทิพย์อรุณ” โดยได้รับการรับรองมาตรฐานของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือ ออย. เรียบร้อยแล้ว และ ในเดือนสิงหาคมของทุกปี เป็น “วันแม่” แห่งชาติ อธิการวิทยาลัย จึงมีแนวคิดที่จะบูรณาการกิจกรรมรับน้องใหม่แบบสร้างสรรค์ และให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร ทางวิทยาลัยฯ จึงร่วมกับคณะกรรมการสโมสร

นักศึกษาจัดกิจกรรมปลูกข้าววันแม่ ภายใต้โครงการสานสัมพันธ์น้องพี่ CAB บายศรีสู่ขวัญ และ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษาครบรอบ 86 พรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมการทำขวัญข้าวพร้อมทั้งงานประเพณีสานสัมพันธ์น้องพี่ CAB บายศรีสู่ขวัญขึ้น ซึ่งเป็นประเพณีที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณเป็นประเพณีที่กระทำเมื่อมีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือน เพื่อเป็นการต้อนรับหรืออวยพรให้บุคคลและชุมชนนั้นๆ มีความเป็นสิริมงคล สร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง สร้างความสามัคคีปรองดอง สร้างความอบอุ่นและมิตรภาพที่ดีภายในวิทยาลัย นอกจากนั้นยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้อยู่คู่กับสังคมไทย และมีส่วนช่วยทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติสืบไป

ประเพณีสู่ขวัญข้าวหรือการทำขวัญข้าว เป็นประเพณีที่ชาวนาปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขอขมาต่อต้นข้าว ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับต้นข้าว ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การถอนกล้า การพาดกล้า ที่ทำให้ต้นกล้าบาดเจ็บ หรือการเกี่ยวข้าว จึงต้องทำการขอขมาและเรียกขวัญพระแม่โพสพที่ตกหล่นตามท้องนาหลังจากเกี่ยวเกี่ยวขึ้นสู่ยุ้งฉางข้าว และนอกจากนี้ชาวนายังมีความเชื่อว่าการบูชาพระแม่โพสพนั้นจะช่วยให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้นในปีต่อ ๆ ไป ซึ่งจะทำกันในช่วงที่ข้าวตั้งท้อง หรือประมาณเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ของทุกปี เพราะเชื่อว่า พระแม่โพสพ เป็นเทพผู้หญิงที่ปกป้องรักษาต้นข้าว ดังนั้นเมื่อข้าวตั้งท้อง จึงอยากทานอาหารเหมือนคนท้อง ชาวนาจึงเตรียมเครื่องเช่น ไหว้บูชา ด้วยผลไม้รสเปรี้ยว หวาน น้ำมะพร้าว มีหมากพลู ธงกระดาษสีต่างๆ มีผ้าถุง เสื้อใหม่ มีดอกไม้ น้ำอบน้ำหอม แป้งร่ำเพื่อประพรมบนต้นข้าว และใช้ด้ายสีขาวและสีแดงผูกกระพุ้งที่ใส่เครื่องเช่น ไหว้ติดกับต้นข้าว แล้วจึงจุดธูปและกล่าวคำขอขมา พร้อมทั้งบอกกล่าวหรือขอให้ได้ผลผลิตสูงๆ แล้วจึงกู่ร้องหรือโห่ ดังๆ เพื่อให้แม่โพสพรับทราบ ซึ่งวิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรของเราได้จัดโครงการดังกล่าวติดต่อกันมาต่อเนื่องหลายปี ในแต่ละปีจะมีการเสวนาวิชาการ/ปาฐกถาที่เกี่ยวข้องกับการทำนาข้าว ในบางปีมีนักศึกษาของวิทยาลัยและนักศึกษาแลกเปลี่ยนจากประเทศออสเตรเลีย และวิทยากรจากประเทศญี่ปุ่น เข้าร่วมในโครงการนี้ด้วย ถึงแม้ว่าวิทยาลัยจะนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการถ่ายทอดให้กับกลุ่มเกษตรกรทำนาที่ ต.หนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี แต่ชุมชนก็ไม่ได้ละทิ้งพิธีสู่ขวัญข้าว ที่เป็นประเพณีที่ปู่ย่าตายายได้รักษาไว้ และสืบทอดกันมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน

ความรู้ที่เป็นประเด็นสำคัญที่นำมาใช้

โครงการสานสัมพันธ์น้องพี่สืบสานประเพณีบายศรีสู่ขวัญ (ปลูกข้าว-เกี่ยวข้าว) ของวิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีอาหาร เป็นการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานประเพณีไทย นับเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้นักศึกษาเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่ออาชีพเกษตรกรรม การลงมือปลูกข้าวด้วยความยากลำบาก ทำให้รู้ซึ่งถึงคุณค่าของข้าว และยังได้ร่วมสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้คงอยู่ตลอดไป พร้อมๆ กับการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และความสามัคคีระหว่างกันอีกด้วย

ประเภทของความรู้และที่มาของความรู้

☒ ความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

☒ ความรู้จากคลังความรู้ของเว็บไซต์ระบบการจัดการความรู้ KM Rangsit University

(<http://lc.rsu.ac.th/km/Knowledgebase>)

เจ้าของความรู้/สังกัด : คณะนวัตกรรมเกษตร

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

☐ ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge)

☐ เจ้าของความรู้/สังกัด _____

☐ อื่น ๆ (ระบุ) _____

วิธีการดำเนินการ *

1. วิธีการ/ขั้นตอน หรือกระบวนการ

1.1 มีการประชุมวางแผนในการดำเนินงาน และเตรียมแผนกิจกรรมสำหรับการจัดกิจกรรม

1.2 มีการติดต่อประสานงานกับตัวแทนชุมชน เพื่อขอรายชื่อแม่ครู ผู้ที่เป็นต้นแบบการทำพิธีสู่ขวัญของชุมชน

1.3 ประสานงานกับแม่ครูคือ นางบุษกร พรหมมา ในการเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ที่จำเป็นต้องใช้ในพิธี

1.4 ประสานงานกับคณะกรรมการสโมสรในเรือนสถานที่ ลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน

1.5 การแลกเปลี่ยนและซักถามกับแม่ครูในหัวข้อที่สงสัยเพื่อเข้าใจในเรื่องของที่มาและความสำคัญของประเพณีสู่ขวัญข้าว

1.6 สรุปผลการดำเนินงานและข้อความคิดเห็นต่างๆ สำหรับการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาต่อไป

2. เทคนิคหรือกลยุทธ์ที่ใช้

การจัดโครงการสานสัมพันธ์น้องพี่สืบสานประเพณีบายศรีสู่ขวัญ (ปลูกข้าว-เกี่ยวข้าว) ในบางปี จะมีผู้บริหารของมหาวิทยาลัย วิทยากรจากต่างประเทศ รวมถึงนักศึกษาแลกเปลี่ยนเข้าร่วมกิจกรรม ได้เห็นและเรียนรู้ประเพณีสู่ขวัญข้าว ควบคู่กับกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญน้องใหม่ และสร้างเป็นวัฒนธรรมองค์กร เป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัย

3. ผู้ที่มีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำเร็จ และบทบาทของบุคคลนั้น

ทีมผู้บริหาร มหาวิทยาลัยรังสิตที่ให้ความสำคัญกับโครงการและเข้าร่วมทุกครั้ง ทีมผู้บริหารของวิทยาลัยนวัตกรรมเกษตรฯ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ รวมทั้งความร่วมมือจากชุมชน ต. หนองสาหร่าย บุคลากรและนักศึกษาศิษย์เก่า ของวิทยาลัยนวัตกรรมเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพและอาหาร มหาวิทยาลัยรังสิต

2. Prototype testing in an operational environment - DO

ผลการดำเนินการ การนำไปใช้ หรือการลงมือปฏิบัติจริง อุปสรรคหรือปัญหาในการทำงาน *

กิจกรรมการแห่ข้าว การทำขวัญข้าวพร้อมกับงานประเพณีสานสัมพันธ์น้องพี่ CAB บายศรีสู่ขวัญ เป็นประเพณีที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณเป็นประเพณีที่กระทำเมื่อมีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือน เพื่อเป็นการต้อนรับหรืออวยพรให้บุคคลและชุมชนนั้นๆ มีความเป็นสิริมงคล สร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง สร้างความสามัคคีปรองดอง สร้างความอบอุ่นและมิตรภาพที่ดีภายในวิทยาลัย นอกจากนั้นยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้อยู่คู่กับสังคมไทย และมีส่วนช่วยทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทยของชาติสืบไป

3. Proven through successful mission operation, Objectives and Key Results for Knowledge Management - CHECK

การตรวจสอบผลการดำเนินการ การนำเสนอประสบการณ์การนำไปใช้ สรุปและอภิปรายผล บทสรุปความรู้หรือ ความรู้ที่ค้นพบใหม่ *

จากประเด็น “CAB ร่วมสืบสานประเพณีสู่ขวัญข้าวของชาวหนองสาหร่าย” ที่อยู่ภายใต้โครงการ “สานสัมพันธ์น้องพี่สืบสานประเพณีบายศรีสู่ขวัญ (ปลูกข้าว เกี่ยวข้าว)” กล่าวได้ว่าประเพณีสานสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง เป็นการร่วมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง สร้างความอบอุ่นและมิตรภาพที่ดีภายในวิทยาลัยฯ ที่เน้นการทำกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์อบอุ่นประทับใจและเคารพสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างสรรค์ความความประทับใจ อีกทั้งจัดให้มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นประเพณีที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณ เป็นประเพณีที่กระทำเมื่อมีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือน เพื่อเป็นการต้อนรับหรืออวยพรให้บุคคล เป็นสิริมงคลและยังเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจให้กับนักศึกษาใหม่อีกด้วย ทั้งนี้กิจกรรมที่ได้มีการดำเนินการ มีประโยชน์หลายภาคส่วน ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อนักศึกษา

มีส่วนในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของไทย

2. ประโยชน์ต่อบุคลากร

มีส่วนในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของไทยควบคู่ไปกับการบริการวิชาการช่วยเหลือสังคม

3. ประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย

เป็นการสร้างชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยรังสิต ที่สามารถเป็นหน่วยงานเผยแพร่ประเพณี “สู่ขวัญข้าว” ให้ต่างชาติได้รับรู้

ทั้งนี้ จากการที่วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีอาหารได้มีการดำเนินโครงการ “สานสัมพันธ์น้องพี่สืบสานประเพณีบายศรีสู่ขวัญ (ปลูกข้าว เกี่ยวข้าว)” มีผลการดำเนินโครงการฯ ของการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ทั้งหมด กล่าวคือ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง คณะอาจารย์ และบุคลากร เป็นการสนับสนุนการจัดกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ และนักศึกษาได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวนาและลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง รวมทั้งสามารถทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษา คณะอาจารย์ และบุคลากรได้อีกด้วย ดังนั้นสรุปการ

ดำเนินการประเมินโครงการ เชิงปริมาณ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวนทั้งหมด 189 คน คิดเป็น 145.39 % จากที่ตั้งไว้ (มีผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้) และเชิงคุณภาพ ได้คะแนนประเมินความพึงพอใจต่อโครงการฯ เฉลี่ย 4.43 อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็น 100 % จากที่ตั้งไว้ (ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับดี : ได้คะแนนประเมินอย่างน้อย 3.51 จาก 5)

4. Objectives and Key Results for Knowledge Management - ACT

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการในอนาคต หรือการดำเนินการเพื่อสามารถนำไปสู่การเป็น Good Practice *

เนื่องด้วยปัญหาจากภัย COVID-19 ทำให้ต้องมีการปรับรูปแบบกิจกรรม และมีการกำชับมาตรการการรักษาระยะห่างในการเตรียมและดำเนินกิจกรรม กำหนดจำนวนคนที่มาช่วยเตรียมในแต่ละรอบไม่เกินตามที่กำหนด รวมทั้งลดการใช้ระยะเวลาในการเตรียมและดำเนินกิจกรรมให้สั้นลง อีกทั้งผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนจะต้องมีการสวมหน้ากากอนามัยและเฟสชีว เพื่อรักษาความปลอดภัยจากภัย COVID-19 นั้น ทำให้บางกิจกรรมที่เกิดการสัมผัสใกล้ชิดกันลดน้อยลง อาจส่งผลให้การพูดคุย การทำกิจกรรมร่วมกัน และการเข้าถึงกันน้อยลงมากกว่าปีก่อนๆ ดังนั้น เมื่อสถานการณ์ดีขึ้น จะมีการปรับรูปแบบกิจกรรมให้กลับมาสนุกสนาน มีความน่าสนใจ ดึงดูดผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการมากขึ้น และมีระยะเวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับนักศึกษาต่อไปในอนาคต